

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационния труд за придобиване на образователната и научна степен
„доктор”

Автор на дисертационния труд: **Васил Валентинов Гешев**

Тема на дисертационния труд: **Идеи за езиковата чистота в историята на българския и полския книжовен език** (София 2025)

Направление: **2.1. Филология (славянски езици – полски език)**

Научен ръководител: **доц. д-р Диляна Денчева**

Автор на становището: **проф. д-р Иван Н. Петров, Лодзки университет, Полша**

Представеният дисертационен труд на Васил Гешев засяга една интересна тема в славистичното езикознание – езиковия пуризм и предлага широкообхватен поглед върху този феномен в два славянски контекста. Авторът прави опит да систематизира пуристичните идеи не само като лингвистично, но и като културно-историческо явление. Изборът на съпоставителен план между българския и полския език е логичен и оправдан, имайки предвид сходните до известна степен исторически съдби на двата народа (липсата на държавност, борбата за национално самоопределение, ролята на езика като основа на идентичността). Положително трябва да се оцени и опитът на автора да излезе от рамките на тясното езикознание и да приложи интердисциплинарен подход, използвайки теоретичния модел на Джордж Томас. Прилагането на триизмерната скала (кубът на Томас) за класифициране на пуристичните ориентации може да бъде оценено като сполучливо методологическо решение. Това позволява на Гешев да излезе от субективното оценяване на думи и да премине към по-обективно класифициране. Прилагането на триизмерния модел е визуално и концептуално издържано, макар и да може да предизвика въпроси за границите на „измерване” в хуманитарните науки.

Структурата на труда е ясна, като авторът логически преминава от теоретичния апарат (Глава 1 – 16 страници) през екстралингвистичните фактори до конкретните лексикални презентации. Особено внимание заслужава най-голямата Глава 2 (43 страници), в която паралелно са разгледани историческите контексти на България и Полша. Сравнителните таблици за влиянията и хронологията са полезен инструмент за визуализация на процесите. Глава 3 (40 страници) и Глава 4 (4 страници) демонстрират добро владение на лексикалния материал и умение на автора да работи с речникови

източници. Анализът на дейността на фигури като А. Теодоров-Балан и Ив. Богоров от българска страна и А. Лентовски и Вл. Неджведски от полска е подробен и коректно представен, паралелът между тези фигури е ценен и разкрива универсалните механизми на националното самоутвърждаване чрез езика. Авторът показва с лексикален материал, че народните говори парадоксално са по-отворени към чуждо влияние (турцизми в български език и германизми в полски) в сравнение с кодифицирания книжовен език. Трябва обаче да се подчертае, че не винаги е напълно ясно дали представените данни са резултат на авторски изследвания на В. Гешев или те са извадени от съществуващата научна литература.

В кратко Заключение авторът демонстрира способност да борави с езикова материя и да съпоставя факти от два различни, макар и родствени, лингвокултурни ареала. Представените приноси имат както теоретично, така и практическо значение за сравнителното славянско езикознание.

Въпреки достойнствата на дисертационния труд, възникват редица критични забележки и въпроси, които следва да бъдат посочени.

Обемът на дисертацията (121 страници) е сравнително малък за труд от подобен характер. Допълнително, работата практически изцяло е посветена на лексикалното равнище, останалите нива на езика не се анализират. Този факт следва да бъде прецизиран в заглавието. Позоваването на научната литература в дисертацията не е последователно и се срещат цели пасажии (особено в Глава 2 и Глава 3), в които почти няма библиографски препратки, въпреки че текстът съдържа реферирани данни. На места в дисертацията се забелязва прекалена описателност за сметка на аналитичност. Списъците с думи са илюстративни, но би било по-ценно да се види задълбочен семантичен анализ на причините за оцеляването на едни и отпадането на други лексеми.

В Глава 1 авторът прави опит да интегрира аналитичната психология на К. Г. Юнг и семантичната теория на А. Вежицка в социолингвистичен контекст. Макар и нестандартна, връзката между „колективното несъзнавано“ и „езиковия пуризм“ остава по-скоро на ниво метафора, отколкото на доказана лингвистична методология. Възниква въпросът: доколко концепцията за „колективното несъзнавано“ е приложима в лингвистичен анализ? Тази връзка изглежда по-скоро асоциативна. Използването на концепцията за „естествен семантичен метаезик“ на Вежицка също е до известна степен механично и не допринася съществено за анализа на пуристичните процеси. Освен това, ако авторът е имал намерение да използва семантични анализи, целесъобразно да се вземат предвид полско-българските съпоставителни разработки

и многобройни публикации в тази област (ср. напр. поредицата *Polsko-bułgarska gramatyka konfrontatywna* и др.).

В Глава 2, освен общ поглед върху зараждането на българския и полския език, са включени фрагменти, посветени и на други (включително и неиндоевропейски) езици. Не е ясно дали тази съпоставка – освен изграждането на по-общ контекст на проблема – допринася с нещо конкретно за анализа на славянския езиков материал. Също така не е напълно обоснован изборът на творчеството само на четири конкретни дейци на българския и полския пуризм (Теодоров-Балан, Богоров и Лентовски, Неджведски).

В Глава 3 и Глава 4 са представени съответно списъци на предлаганите от пуристите лексеми, заемки (чуждици) в диалектите и статистически данни, извлечени от речници. Въпреки това липсва яснота относно методологията за формиране на извадките. Без прецизно дефиниран, аргументиран и описан корпус от източници статистическите изводи и предложените интерпретации могат да бъдат недостатъчно убедителни.

В текста на дисертацията се забелязват епизодични печатни грешки (както на български, така и на полски език). Наблюдава се и непоследователност при цитирането (смесване на препратки под линия с позовавания в скоби), което следва да се уеднакви в целия текст.

Към документацията на докторанта са приложени автореферат на дисертацията (40 страници) и списък с научни публикации, включващ три статии, една от които е под печат.

В обобщение може да се каже, че дисертационният труд на Васил Гешев представлява изследване, което предлага интересна гледна точка към славянския пуризм. Посочените слабости са по-скоро плод на изследователски интерес и амбиция за интердисциплинарност, а изложените в това становище критични бележки имат за цел да насочат автора към бъдещи допълнения и прецизирания. Предлагам на научното жури да оцени труда положително и да присъди на Васил Валентинов Гешев образователната и научна степен „доктор”.

Лодз, 07.02.2026

Автор на становище:

проф. д-р Иван Н. Петров